

1 SKYRIUS ŠARLĖ

1947-ųjų gegužė

Sautamptonas

Pirmas mano sutiktas Anglijoje asmuo buvo vaiduoklis. Atsigabenau jį su savimi ramiu vandenyno laineriu, plukdžiusiu mano apmirusią, sielvarto kamuojamą esatį iš Niujorko į Sautamptoną.

Sėdėjau priešais savo mamą pintame krėsle tarp vazonų su palmėmis „Delfino“ viešbutyje, stengdamasi netikėti savo pačios akimis. Niekaip negali būti, kad šviesiaplaukė mergaitė prie registratūros staliuko būtų ta, kuo ją palaikiau. *Žinojau*, kad ji negali būti ta, kuo ją palaikiau. Paprasčiausia anglė, laukianti prie sudėtų šeimos lagaminų, kurios aš niekad anksčiau nesu mačiusi, – bet negalėjau susilaikyti mintyse sau nekartojusi, kad tai visai kitas žmogus.

Nusukau akis ir įsižiūrėjau į tris anglus vaikus prie gretimo staliuko, kurie stengėsi sugalvoti, kaip išsisukti nepalikus padavėjai arbatpinigių.

– Paliekam penkis procentus ar dešimt? – paklausė vaikas su universiteto kaklaryšiu, mojuodamas banknotu, o jo draugai nusijuokė. – Aš duodu arbatpinigių tik gražioms padavėjoms. O šitos kojos per plonos...

Piktai dėbsojau į juos, bet mama nieko nepastebėjo.

– Kokia šalta ir lietinga gegužė, *mon Dieu!* – Ji išlankstė servetėlę, atrodė kaip labai moteriškas levandų spalvos sijonų pūpsnis tarp mūsų lagaminų. Visiškai kitokia negu aš, susiglamžiusi ir surūgusi. – Sėdėk tiesiai, *chérie*. – Nuo tada, kai ištekėjo už mano tėvo, ji gyveno Niujorke, bet vis tiek nuolat įterpdavo prancūziškų žodžių. – Nesikūprink.

– Su šitais drabužiais ir norėdama nesusikūprinčiau. – Mano juosmuo buvo suveržtas kietu tarsi geležis diržu; ne dėl to, kad man jo būtų reikėję, nes buvau plona kaip šakalys, tiesiog be diržo blogiau krinta platus sijonas – o tai reiškia, jog be diržo neapsieisi. Vis tas Dioras ir jo „naujoji mada“, kad jis kur prasmegtų. Mano mama visada rengėsi pagal pačią naujausią madą, ir jos sudėjimas puikiausiai tiko šiam stiliui: ji buvo aukšta, liauno liemens ir apskritų formų, todėl su savo kelioniniu kostiumėliu plačiu sijonu atrodė kaip saldainiukas. Mano kelioninio kostiumėlio sijonas irgi buvo labai platus, bet aš jaučiausi skęstanti medžiagos pertekliuje. 1947 metai buvo tikras vargas tokioms smulkutėms, liesoms merginoms kaip aš, kurioms visai netiko „naujoji mada“. Geriau pagalvojus, 1947 metai buvo tikras vargas merginoms, kurios labiau mėgo spręsti logaritmų uždavinius negu skaityti *Vogue*, merginoms, kurioms labiau patiko klausytis Editos Piaf negu Arčio Šou, ir juo labiau merginoms be auksinio žiedo ant bevardžio piršto, tačiau su pilnėjančia talija.

Man, Šarlei Senkler, tiko visi trys apibūdinimai. Dar viena priežastis, dėl kurios mama man liepė susiveržti juosmenį. Kol kas tik trys mėnesiai, bet ji neketino rizikuoti ir leisti žmonėms pamatyti, kokią ištvirkėlę paleido į šį pasaulį.

Vogčiomis pažvelgiau į kitą viešbučio vestibulio pusę. Šviešiaplaukė mergaitė tebebuvo kur buvusi, o aš mintyse toliau

mėginau save įtikinti, kad ji ne ta, kas yra iš tiesų. Smarkiai sumirkčiojusi vėl nusukau akis, ir prie mūsų šypsodamasi priėjo padavėja.

– Norėsite visko, ką turime prie arbatos, ponია?

Jos kojos iš tiesų buvo kaulėtos, ir kai ji nuskubėjo priėmusi mūsų užsakymą, vaikinai prie gretimo staliuko dar tebesiskundė dėl arbatpinigių.

– Už arbatą ir taip po penkis šilingus iš kiekvieno. Paliekam jai du pensus...

Netrukus sudzingęs gėlėmis papuošti porcelianiniai puodeliai: mums atnešė arbatos. Mama šypsodamasi padėkojo.

– Prašyčiau daugiau pieno. *C'est bon!* – Nors iš tiesų nieko ten nebuvo *bon*. Kietos mažytės bandelės, sudžiūvę sumuštiniai prie arbatos, jokie cukraus; Anglijoje maistas tebebuvo už korteles, nors pergalės diena išaušo jau prieš dvejus metus, ir net prabangaus viešbučio valgiaraštyje vakarienė vienam žmogui kainavo ne daugiau kaip penkis šilingus, kaip nustatyta kortelėje. Visur buvo justis karo pagirios, kitaip negu Niujorke. Po viešbučio vestibulį vaikstinėjo uniformuoti kareiviai, flirtavo su kambarinėmis, o prieš valandą, kai išlipome iš lainerio, pastebėjau nuo bombardavimo nukentėjusius namus netoli prieplaukos, žiojinčius tarsi švarplės žavingai besišypsančioje burnoje. Pirmas mano žvilgsnis į Angliją: pakeliui iš prieplaukos į viešbutį viskas atrodė pilka ir išvarginta karo, tarsi niekaip neatsigautų nuo baisaus sukrėtimo. Lygiai kaip aš.

Įkišau ranką į savo pilkšvai raibo švarko kišenę ir paliečiau popierėlį, kurį pastarąjį mėnesį visada nešiojau su savimi, nesvarbu, ar vilkėčiau kelioninį kostiumėlį, ar pizamą, bet nežinojau, ką su juo daryti. O ką *galima* būtų su juo daryti? Neįsivaizduoju, nors jis man atrodė didesnė našta už kūdikį, kurį nešiojau. To kaip tik visiškai nejutau, neįstengiau išspausti jam jokių aiškesnių jausmų. Man rytais nesidarė bloga, nekamavo neįveikiamas noras suvalgyti žirnių sriubos su žemės riešutų sviestu – nebuvo nė vieno iš tų požymių, kurie neva turėjo pasi-

reikšti susivokus, kad esi nėščia. Jaučiausi visai atbukusi. Negalėjau patikėti šituo kūdikiu, nes jis nieko negalėjo pakeisti – tik visą mano gyvenimą.

Vaikinai prie gretimo staliuko pakilo eiti, sviedę ant stalo keletą smulkių monetų. Mačiau, kaip grįžta padavėja, atneša mums pieno; iš jos eisenos buvo matyti, kad jai skauda kojas, ir aš pakėliau akis į tris anglus, kurie kaip tik buvo benusisukę.

– Atsiprašau, – ištariau ir palaukiau, kol jie atsigręš. – Už arbatą po penkis šilingus žmogui – sąskaita penkiolika šilingų, tai reiškia, kad penki procentai arbatpinigių bus devyni pensai. Dešimt procentų – šilingas ir šeši pensai.

Jie atrodė apstulbę. Buvau pratusi prie tokių žvilgsnių. Niekas nemanė, kad merginos moka skaičiuoti, juo labiau mintyse, net kai užduotis tokia lengva kaip šita. Bet aš studijavau matematiką Beningtone – gerai supratau skaičius, jie buvo tvarkingi, racionalūs ir lengvai perprantami, ne tokie kaip žmonės, – ir nebuvo pasaulyje tokios sąskaitos, kurios nebūčiau įstengusi sudėti greičiau už skaičiavimo mašiną.

– Devyni pensai arba šilingas ir šeši pensai, – kantriai pakartojau spoksantiems vaikinams. – Būkite džentelmenai. Palikite šilingą ir šešis pensus.

– Šarlote, – sušnypštė mama, kai vaikinai susiraukė nuėjo. – Tai buvo labai nemandagu.

– Kodėl? Aš juk pasakiau „atsiprašau“.

– Ne visi palieka arbatpinigių. O tau išvis nereikėjo kištis. Įžūlios merginos niekam nepatinka.

Kaip ir merginos, kurios studijuoja matematiką, arba merginos, kurios netikėtai pastoja, arba... Bet aš nutylėjau, buvau pernelyg pavargusi, kad pradėčiau ginčytis. Mes šešias dienas plaukėme per Atlantą vienoje kajutėje, kelionė dėl audrų užtruko ilgiau, negu tikėtasi, ir visas šešias dienas praleidome nesmagiai riedamosi arba dar nesmagiau mandagiai tylėdamos. Nebuvo kur dėtis nuo mano gėdos persmelkto tylėjimo, jos nebylaus kunkuliuojančio įniršio. Būtent dėl to pasinaudojome

proga bent vieną naktį permiegoti ne laive – žinojome, kad jei neištrūksime iš tos mažos, uždaros kajutės, galiausiai kibsime viena kitai į gerklę.

„Tavo mama visad pasirengusi kam nors kibti į gerklę.“ Prieš daug metų taip pasakė mano prancūzė pusseserė Roza, kai mama mus barė geras dešimt minučių už tai, kad klausėmės Editos Piaf. *Šita muzika netinka mergaitėms, ji nepadori!*

Na, dabar aš spėjau padaryti daug nepadoresnių dalykų negu klausytis prancūziško džiaz. Pakako tik nuslopinti savo jausmus, kad visiškai suledėčiau, ir atstumti visus aplinkinius aukštyn iškelto smakro judesiu, reiškiančiu: „Man nusispjaut.“ Neišauklėtus berniukščius, kurie nenorėjo palikti padavėjai arbatpinigių, tai veikė labai gerai, bet mano mama kada tik panorėjusi galėjo pramušti šitą sieną.

Ji garsiai šnekėjo, skundėsi mūsų kelione.

– ...žinojau, kad reikėjo plaukti vėlesniu laivu. Būtume atsidūrę tiesiai Kalė, be šito kvailo sustojimo Anglijoje.

Aš tylėjau. Viena nakvynė Sautamptone, rytoj tiesiai į Kalė, iš kur traukinys mus nuveš į Šveicariją. Vėvė buvo klinika, kurioje mama jau buvo susitarusi dėl subtilios operacijos. *Džiaukis, Šarle*, tūkstantąjį kartą pamėginau įtikinti save. *Ji išvis neprivalėjo su tavim plaukti.* Mane galėjo išsiųsti į Šveicariją su tėvo sekretore arba lydimą kokios nors abejingos samdytos palydovės. Mamai visai nereikėjo praleisti atostogų Palmių paplūdimyje ir pačiai lydėti manęs pas daktarą. *Ji čia, su tavimi. Ji stengiasi.* Net kamuojama neaiškios, nirtulingos gėdos aš įstengiau būti jai dėkinga. Negalėjau pasakyti, kad ji be reikalo ant manęs niršta, be pagrindo laiko mane daug vargo keliančia pasileidėle. Taip vadina merginas, patenkančias į padėtį, kurioje atsidūriau aš. Verčiau iškart priprasti prie šio pavadinimo.

Maman tebešnekėjo, tvirtai pasiryžusi atrodyti linksma.

– Pamaniau, kad po Vizito galėsim nuvažiuoti į Paryžių. – Kas kartą jai paminėjus Vizitą, aš girdėdavau didžiąją pavadi-

nimo raidę. – Surastume tau padorių drabužių, *ma p'tite*. Kaip nors sutvarkytume plaukus.

Iš tiesų ji sakė štai ką: *rudenį grįši atgal į studijas elegantiška, atsinaujinusi, ir niekas nesužinos apie tavo Problemėlę.*

– Aš tikrai nematau, kad šitą lygtį pavyks išspręsti taip, *Maman*.

– Apie ką tu kalbi?

Aš atsidusau.

– Atimti iš koledžo antrakursės vieną nedidelį jai kilusį keblumą, padalyti iš šešių mėnesių laiko, padauginti iš dešimties paryžietišku suknelių ir naujos šukuosenos: ne, tai vis tiek nebus lygu magiškai atgautai reputacijai.

– Gyvenimas nėra matematikos uždavinys, Šarlote.

Jei taip būtų, man sektųsi kur kas geriau. Ne kartą esu svajojusi, kaip būtų gerai, jei žmones galėčiau perprasti taip lengvai, kaip sprendžiu aritmetikos uždavinius: tiesiog surasti bendrą vardiklį ir gauti atsakymą. Skaičiai nemeluoja, kiekvienas uždavinys turi sprendimą, ir jis arba teisingas, arba ne. Paprasta. O štai gyvenime niekas nėra paprasta, ir nėra sprendimo, kurį būtų galima surasti. Tik visiška sumaištis, vardu Šarlė Senkler, sėdi prie stalo su savo mama, su kuria neturi *visiškai jokio* bendro vardiklio.

Maman gurkšnojo silpną arbatą ir skaisčiai šypsojosi, spinduliuodama neapykantą man.

– Paklausiu, gal kambariai jau parengti. Nesikūprink! Ir nepamesk iš akių krepšelio, juk jame senelės perlų vėrinys.

Ji plaukte nuplaukė prie ilgo marmurinio registracijos stalo pas triūsiančius darbuotojus, o aš ištiesiau ranką ir paėmiau savo kelioninį krepšelį, kamuotą ir apdaužytą: nebuvo laiko man užsakyti elegantiškų naujų lagaminų. Po plokščia dėžute, kurioje gulėjo perlai (tik mano mama sugalvotų reikalauti, kad pasiimčiau perlų vėrinį keliaudama į Šveicarijos kliniką), turėjau pakišusi pusę pakelio *Gaulois* cigarečių. Mielai leisčiau, kad pavogtų ir lagaminus, ir perlus, jei tik galėčiau dabar išeiti

į lauką ir iki soties parūkyti. Mano pusseserė Roza ir aš pirmą kartą pamėginome rūkyti, kai mums buvo atitinkamai trylika ir vienuolika metų: nukniaukėme pakelį cigarečių iš mano vyresniojo brolio ir pasislėpėme aukštai medyje, nekantraudamos išmėginti suaugusiųjų ydą. „Ar aš panaši į Betę Deivis?“ – paklausė Roza, stengdamasi išpūsti dūmus pro nosį. Aš nuo juoko ir kosulio vos neiškritau iš medžio, nors užsitraukiau tik vieną kartą, ir ji man parodė liežuvį. „Kvaiša Šarlė!“ Roza vienintelė mane vadino Šarle švelnia prancūziška tartimi. *Šaar-lèè*, abu skiemenys kirčiuoti.

Suprantama, būtent Rozą pamačiau spoksančią į mane iš kito vestibulio galo. Iš tiesų tai buvo ne Roza, o anglė mergaitė, sėdinti prie багаžo krūvos, tačiau mano protas atkakliai tvirtino, kad aš matau savo pusseserę: trylikametę, šviesiaplaukę, dailią kaip persikas. Tiek metų jai buvo tą paskutinę vasarą, kai ją mačiau sėdinčią medyje su pirmąja cigarete rankoje.

Dabar ji būtų vyresnė: man devyniolika, tai jai būtų dvidešimt vieni.

Jei ji tebegyva.

– Roza, – sušnibždėjau suprasdama, kad reikėtų nusukti akis, bet to nedarydama. – Ak, Roza.

Mano vaizduotėje ji šelmiškai nusišypsojo ir smakro judesiu parodė į gatvę už lango. *Eik*.

– Kur eiti? – garsiai paklausiau. Bet jau žinojau. Įkišau ranką į kišenę, pačiupinėjau popierėlį, kurį nešiojau si jau gerą mėnesį. Anksčiau jis buvo kietas ir traškantis, bet laikui bėgant suminkštėjo ir sušvelnėjo. Tame popierėlyje buvo adresas. Aš galėčiau...

Nebūk kvaila. Mano sąžinė bylojo griežtu, smerkiamu balsu, kuris gėlė, tarsi įpjovus pirštą aštriu popieriaus kampu. *Pati žinai, kad niekur neisi, netrukus lipsi į savo kambarį*. Manęs laukė viešbučio kambarys su standžiomis paklodėmis, kambarys, kuriame galėsiu atsiskirti nuo aižaus mamos įniršio. Balkonas, kuriame galėsiu ramiai rūkyti. Rytoj įlipsim į dar vieną laivą,

paskui Vizitas, kaip jį atsargiai vadino mano tėvai. Vizitas, per kurį bus sutvarkyta mano Problemėlė, ir tada viskas bus gerai.

Arba galiu pripažinti, kad gerai nėra ir nebus. Ir dabar, šią akimirką, nueiti tuo keliu, kuris prasidėjo čia, Anglijoje.

Tu juk viską suplanavai, sušnibždėjo Roza. *Pati žinai*. Taip, suplanavau. Net pastarosiomis savaitėmis skendėdama pasyviaime, bukinančiame sielvarte pasistengiau įtikinti mamą plaukti laivu, kuris užsuka į Angliją, ne vėlesniu, kuriuo būtume patekusios tiesiai į Prancūziją. Stengiausi pasiekti savo, neleidama sau pagalvoti, kodėl taip darau: turėjau kišenėje anglišką adresą, o dabar, įveikus vandenyną, man pritrūko drąsos ten nusigauti.

Nepažįstama anglė mergaitė, ne Roza, jau išeina link viešbučio laiptų, sekdamą paskui lagaminus nešantį pasiuntinuką. Pažvelgiau į tuštumą, kur neseniai buvo Roza. Paliečiau popierėlį kišenėje. Mano atbukimą pervėrė aštrūs jausmų kampučiai. Baimė? Viltis? Ryžtas?

Vieną skubomis užrašytą adresą pridėti prie vieno ryžto protrūkio, padauginti iš dešimt. Spręsk lygtį, Šarle.

Suskirstyk į dalis.

Ieškok X.

Dabar arba niekada.

Giliai įkvėpiau. Išitraukiau popierėlį, drauge su juo išlindo suglamžytas vieno svaro banknotas. Negalvodama padėjau jį ant gretimo staliuko prie anų rėkaujančių vaikinų paliktų varganų arbatpinigių ir išėjau iš viešbučio vestibulio, rankoje nešdamasi kelioninį krepšelį ir prancūziškas cigaretes. Tiesiai pro plačias viešbučio duris, o išėjusi paklausiau durininko:

– Atsiprašau, gal galite pasakyti, kaip patekti į geležinkelio stotį?

Ne pati išmintingiausia mano mintis: nepažįstamas miestas, vieniša mergina. Pastarąsias kelias savaites buvau tokia apsvaigusi nuo nesibaigiančių nesėkmių – Problemėlės, prancūziškų mamos riksmų, tėčio ledinio tylėjimo, – kad buvau pa-

sirengusi eiti visur, kur tik palieps. Klusni ir apdujusi, būčiau mielai nušokusi nuo bedugnės krašto ir iki pat galo nė nepagalvojusi, nesusijaudinusi, kodėl taip darau. Jau ir taip buvau beveik įkritusi į skylę, kuria virto mano gyvenimas, be saiko sukiodamasi ore. Bet dabar staiga kažko įsitvėriau.

Sutinku, įsitvėriau gryniausio kliedesio, vizijos, kuri man rodėsi kelis mėnesius, kol mano vaizduotė atkakliai apdovano-davo Rozos veidu visas šviesiaplaukes mergaites, kurios praėi-davo pro šalį. Pirmą kartą tai mane baisiai išgąsdino: ne dėl to, kad palaikiau Rozą vaiduokliu, o kad pamaniau, jog einu iš proto. Gal aš iš tiesų išprotėjau, bet tai nereiškia, kad matau vaiduoklius. Nes aš netikėjau Rozos mirtimi, kad ir ką man pasakotų tėvai.

Laikiausi įsikibusi šios vilties, skubomis lėkdama gatve link geležinkelio stoties, klupdama ant nepraktiškų batų aukštų pakulnių iš kamščiamedžio („tokio mažo ūgio mergina kaip tu, *ma chérie*, būtinai privalo avėti batus aukštomis pakulnėmis, kitaip amžinai atrodysi kaip maža mergytė“). Grumdžiausi žmonių minioje tarp šiurkščių, narsiai žingsniuojančių į dokus darbininkų, išsipuošusių pardavėjų, ant gatvės kampo stoviniuojančių kareivių. Skubėjau, kol likau be kvapo, leidau vilčiai pražysti, augti manyje su tokiu skausmu, kad akys perstėjo nuo ašarų.

Grižk atgal, drausmino mane griežtas sąžinės balsas. *Dar yra laiko sugrįžti atgal*. Atgal į viešbučio kambarį, pas mamą, kuri viską nuspręs, atgal į gaubiantį tarsi vata rūką. Bet aš skubėjau tolyn. Išgirdau garvežio švilpuką, užuodžiau degančių anglių kvapą, pamačiau garų kamuolius. Sautamptono stotis. Iš traukinio lipo minios keleivių, vyrai su skrybėlėmis, išraudę ir įsikapriziję vaikai, moterys, prisidengusios sugarbanotus plaukus išskleistais laikraščiais nuo smulkaus lietučio. Kada pradėjo ly-noti? Jutau, kaip mano tamsius plaukus priploja žalia skrybėlaitė, kurią man išrinko mama ir su kuria aš buvau panaši į airišką nykštuką. Bet nesustojau, skubėjau į stotį.

Traukinio konduktorius kažką šaukė. Išvykstame po dešimties minučių, tiesioginis traukinys į Londoną.

Dar kartą pažvelgiau į popierėlį, kurį laikiau rankoje. *Londonas, Pimlikas, Hampsono g. 10, Evelina Gardiner.*

Velniai žino, kur tai yra.

Mama jau tikriausiai manęs ieško „Delfino“ viešbutyje, karališkais savo monologais kamuoja patarnautojus. Bet man iš tiesų tai nerūpėjo. Esu tik už septyniasdešimt penkių mylių nuo *Londono, Pimliko, Hampsono g. 10 namo*, ir tiesiai priešais mane stovi traukinys.

– Išvykstame už penkių minučių! – suriaumojo konduktorius. Keleiviai skubėjo lipti vidun, nešdamiesi bagažą.

Jei nenuvažiuosiu dabar, nenuvažiuosiu niekada, pamaniau.

Tad nusipirkau bilietą ir įlipau į traukinį: tik tiek tereikėjo, kad išnykčiau.

Artėjant vakarui, traukinyje darėsi šalta. Įsisupau į savo seną Ajuodą lietpaltį, ieškodama šilumos; su manimi kupė sėdėjo žilaplaukė moteris ir trys jos šnirpščiojantys anūkai. Senelė nepritariamai nužvelgė mano pliką, be pirštinės ir žiedo, ranką, tarsi klausdama, kokia mergina sugalvotų viena keliauti į Londoną. Turėdama galvoje karo reikalus, nė kiek neabejojau, jog merginos čia ne kartą yra vienos keliavusios traukiniais, – bet buvo aiškiai matyti, kad *aš* jai nepatinku.

– Aš nėščia, – pasakiau, kai ji trečią kartą sucaksėjo liežuvium, žiūrėdama į mane. – Gal norite pasikeisti vietomis? – Ji sustingo ir išlipo kitoje stotelėje, išsitempdama iš paskos anūkus, nors šie zirzė: „Močiute, bet juk mums reikia išlipti tik...“ Aš iškėliau smakrą aukštyn, aiškiai rodydama, kad man niekas nerūpi, atrėmiau paskutinį smerkiamą jos žvilgsnį, o kai durys trinktelėjusios užsidarė ir aš likau viena, susmukau ant sėdynės. Prispaudžiau delnus prie liepsnojančių skruostų, sutrikusi, apsvaigusi, pilna vilčių ir kaltės. Tokia daugybė emocijų, kad pasijutau beveik skęstanti, ėmiau ilgėtis savo atbukimo lukšto. Kas man atsitiko?

Pabėgai į Angliją, turėdama tik vardą ir adresą, atsakė man griežtas vidinis balsas. Kaip manai, ką galėsi padaryti? Esi tokia bejėgė ir sutrikusi, kaip tu įstengsi padėti kitiems?

Prisimerkiaiu tarsi nuo smūgio. *Aš ne bejėgė.*

Bejėgė. Prisimink, kas buvo, kai aną kartą pamėginai kažkam padėti.

– O dabar pamėginsiu dar kartą, – garsiai ištariau tuščioje kupė. Tai kas, kad esu bejėgė ir sutrikusi, vis tiek atvyksiu kur reikia.

Kai aš išsiropščiau iš traukinio Londone, pavargusi ir išalkusi, jau buvo naktis. Išėjau į gatvę ir pamačiau priešais plytintį miestą, didžiulę tamsią rūkstančią masę; tolumoje mačiau didžiojo bokšto laikrodžio Vestminsteryje siluetą. Šiek tiek pastovėjau žiūrėdama į riedančius pro šalį automobilius, tykstančius purlais, ir galvodama, kaip Londonas turėjo atrodyti prieš keletą metų, kai ši rūką raižė *Spitfire* ir *Messerschmitt* lėktuvai, pasukui pasipurčiau ir prabudau iš svajų. Neturėjau nė mažiausio supratimo, kur galėtų būti Hampsono gatvės 10 namas, o rankinėje buvo tik keletas monetų. Sustabdžiau taksi, meldamasi, kad pinigų pakaktų. Labai nenorėjau nutraukti perlo nuo savo senelės vėrinio, kad sumokėčiau už kelionę taksi. *Gal nereikėjo padavėjai palikti viso svaro...* Bet šito nesigailėjau.

Vairuotojas mane nuvežė, kaip pats sakė, į Pimliką, ir išleido priešais aukštų namų eilę. Lijo jau nebe juokais. Apsidairiau, ieškodama savo haliucinacijos, bet niekur nebuvo matyti šviesių plaukų. Tik tamsi gatvė, lietus ir daugelio kojų nudaužyti dešimto namo laipteliai, vedantys prie aptriušusių durų besilupančiais dažais. Aš pakėliau kelioninį krepšį, užkopiau laipteliais ir pabeldžiau į duris, kol dar manęs neapleido drąsa.

Niekas neatsiliepė. Pabeldžiau dar kartą. Lietus smarkėjo, neviltis sėmė mane tarsi banga. Beldžiau, kol įskaudo kumštis; pagaliau pastebėjau, kaip krustelėjo prie durų esančio lango užuolaida.

– Aš matau, kad viduje yra žmonių! – Apakinta lietaus, pasukau durų rankeną. – Įleiskite mane!

Nustebusi pajutau, kad rankena pasidavė, ir aš įpuoliau vidun, o ten pargriuvau dėl tų nepatogių savo batų. Parpuoliau ant kelių tamsiame koridoriuje, susiplėšiau kojines, man už nugaros trinktelėjo durys ir išgirdau užtaisomo pistoleto kliktelėjimą.

Balsas buvo žemas, šiurkštus, kupinas įniršio ir neaiškus nuo alkoholio.

– Kas tu tokia ir kokio velnio tau reikia mano namuose?

Blausi gatvės žibintų šviesa sklido pro užuolaidas ir šiek tiek apšvietė tamsų koridorių. Įžiūrėjau aukštą sukumpusią figūrą, plaukų kupetą, liepsnojantį degančios cigaretės galiuką. Šviesa atsispindėjo nuo nukreipto į mane pistoleto vamzdžio.

Tikriausiai turėjau mirtinai persigąsti nuo sukrėtimo, pistoleto ir keiksmų. Bet įniršis šluote nušlavė mane bukinusio rūko likučius ir aš, pasirėmusi ant kojų, pamėginau stotis, nepaisydama užkliuvusių perplėštų kojinių.

– Aš ieškau Evelinos Gardiner.

– Man nuspjaut, ko tu ieškai. Jei tuojau pat man nepasakysi, kodėl į mano namus įsilaužė prakeikta jankė, aš tave nušausiu. Aš sena ir girta, bet šitas pistoletas yra devynių milimetrų kalibro lugeris, ir jis nepriekaištingos būklės. Iš tokio atstumo lengvai nunešiu tau pakaušį, nesvarbu, blaivi būsiu ar girta.

– Aš Šarlė Senkler. – Atmečiau nuo akių šlapius plaukus. – Mano pusseserė Roza Furnjė per karą dingo be žinios Prancūzijoje ir gali būti, kad jūs žinote, kur ją rasti.

Staiga užsidedę elektrinė lemputė prie sienos. Sumirksėjau užplūdus ryškiai šviesai. Priešais mane stovėjo aukšta perkarusi moteriškė išblukusia gėlėta suknele, laiko ir raukšlių išvogotą veidą gaubė žilstantys pasišiaušę plaukai. Jai galėjo būti kokie penkiasdešimt ar septyniasdešimt metų. Vienoje rankoje ji laikė lugerį, kitoje – uždegtą cigaretę; nenuleisdama pistoleto,

nutaikyto tiesiai man į kaktą, ji pakėlė cigaretę prie lūpų ir giliai užsitraukė. Pamačius jos rankas, man burnoje sukilo tulžis. Dieve mano, kas nutiko jos rankoms?

– Aš Eva Gardiner, – pagaliau atsakė ji. – Bet aš nieko nežinau apie tą tavo pusseserę.

– Gali būti, kad vis dėlto žinote, – iš paskutiniųjų mėginau įtikinti. – Gali būti – jei tik sutiksime su manimi pasikalbėti.

– Tai toks tavo planas, jankiūkšte? – Ji niekinamai nužvelgė mane pilkomis kaip audros debesimis sunkiais vokais, visai kaip grifas. – Vidury nakties įsibrauti į mano namus be jokio plano ir, galiu lažintis, be grašio kišenėje, tiesiog pasiklausti, gal aš kartais ką nors žinau apie tavo dingusią d-draugę?

– Taip. – Žiūrėdama į jos pistoletą ir jusdama jos panieką niekaip negalėjau paaiškinti, kodėl galimybė surasti Rožą staiga pasidarė svarbiausias dalykas mano sudirbtame gyvenime. Neįstengiau paaiškinti nei šitos staiga užplūdusios nevaldomos nevilties, nei to, kodėl leidasi jos čia atvedama. Galėjau tik konstatuoti tiesą: – Aš privalėjau čia atvykti.

– Aišku. – Eva Gardiner nuleido ginklą. – Tu tikriausiai norėtum arbatos.

– Taip, arbata būtų labai...

– Aš jos neturiu. – Ji apsigrėžė ir nerūpestingai, dideliais žingsniais, nuėjo atgal tamsiu koridoriumi. Basos jos kojos priminė erelio nagus. Eidama ji šiek tiek svirduliavo, lugeris laisvai tabalavo jai prie šono, ir aš pastebėjau, kad ji vis dar nenuėmė piršto nuo gaiduko. *Beprotė*, pamaniau aš. *Šita senė visiška beprotė*.

Ir tos jos rankos – pabaisiški gumbuoti čiuptuvai beformiais, išsiklaipiusiais krumpliais. Ne rankos, o kažkokios vėžio žnyplės.

– Neatsilik, – paliepė ji neatsisukusi, ir aš nuskubėjau iš paskos. Ji stumtelėjusi atidarė duris ir uždegė šviesą, ir aš pamačiau šaltą svetainę: baisi netvarka, ugnis židinyje nedega, užuolaidos užtrauktos, kad iš gatvės neprasisakverbtų nė spindulėlis šviesos, visur mėtosi seni laikraščiai ir nešvarūs arbatos puodeliai.

– Ponia Gardiner...

– Panele. – Ji griuvo į nudrengtą krėslą, stovintį šito sujaukto kambario kampe, ir nusviedė pistoletą ant greta esančio staliuko. Aš prisimerkiau, bet jis neiššovė. – Gali mane vadinti Eva. T-tu jėga įsibrovei į mano namus, ir už tokį intymumą aš jau iškart tavęs nemėgstu. Tai koks skirtumas, kaip mane vadinsi?

– Aš nenorėjau įsibrauti jėga...

– Norėjai. Tau kažko reikia, ir, kiek suprantu, labai. Ko?

Aš sunkiai išsivadavau iš peršlapusio lietpalčio ir atsisėdau ant kušetės, staiga nebežinodama, nuo ko pradėti. Visas pastangas buvau sutelkusi į tai, kaip čia pakliūti, todėl net nepagalvojau, nuo ko reikėtų pradėti. *Dvi mergaitės padauginti iš vienuolikos vasarų, padalyti iš vieno vandenyno ir vieno karo...*

– V-varyk. – Atrodo, Eva truputį mikčiojo, bet aš dar nesupratau, ar dėl girtumo, ar dėl kokio kalbos trūkumo. Ji ištiesė ranką, paėmė prie pistoleto stovintį krištolinį grafiną, negrabi sudarkytų pirštų judesiu jį atkimšo ir aš užuodžiau viskio kvapą. – Man liko visai nebedaug laiko, kol esu blaivi, todėl siūlau be reikalo jo nešvaistyti.

Atsidusau. Ne šiaip sena beprotė, bet sena beprotė *ir girtuoklė*. Skaitydama vardą „Evelina Gardiner“ įsivaizdavau damą su tvarkingai susuktu kuodu prie išravėtų gyvatvorių, o ne su grafinu viskio ir užtaisytu pistoletu.

– Ar galiu rūkyti?

Ji pakėlė kaulėtus pečius, gūžtelėjo, aš išsitraukiau savo *Gaulois* cigaretes, ji ėmė ieškoti stiklinės. Ranka nepasiekė, tad šliūkštelėjo gintarinės spalvos skysčio į gėlėtą arbatos puodelį. *Dieve mano*, pamaniau ir apžavėta, ir pasibaisėjusi, degdamasi cigarete, *kas tu tokia?*

– Labai nemandagu taip spoksoti, – ištarė ji, lygiai taip pat atvirai spoksodama į mane. – Jėzau, kokia čia gausybe raukinių esi apsitaisiusi – ar dabar moterys taip rengiasi?

– Ar jūs niekada neišeinat į lauką? – paklausiau, dar nespėjusi susitvardyti.

– Beveik ne.

– Tai „naujoji moda“. Pagal naujausią Paryžiaus madą.

– Drabužiai atrodo v-velniškai nepatogūs.

– Taip ir yra. – Niūriai užsitraukiau cigaretę. – Na, gerai. Aš Šarlė Senkler, tai yra Šarlotė, ką tik atvykau iš Niujorko... – Ką šiuo metu galvoja mano mama? Tikriausiai puotoja iš įniršio, šėlsta, pasirengusi man nurauti skalpą. Bet aš nutariau apie tai negalvoti. – Mano tėvas amerikietis, o mama prancūzė. Prieš karą mes vasarodavome Prancūzijoje su mano pusseserėmis prancūzėmis. Jos gyveno Paryžiuje ir turėjo vasarnamį prie Ruano.

– Tavo vaikystė, atrodo, buvo kaip Dega tapytas piknikas. – Eva nugėrė viskio. – P-pasakok ką nors įdomesnio, nes kitaip aš pradėsiu gerti daug greičiau.

Viskas tikrai buvo kaip Dega tapytame pikniko vaizde. Užmerkus akis, man tos vasaros susiliedavo į vieną ilgą miglotą reginį: siauros, vingiuotos gatvelės, seni laikraščio *Le Figaro* numeriai, išmėtyti dideliame, erdviame vasarnamyje su grūste pri-grūsta daiktų palėpe ir nudėvėtomis sofomis, blizganti žaluma, pro kurią skverbiasi saulės spinduliai ir apšviečia skrajojančias dulkeles.

– Mano pusseserė Roza Furnjė... – pajutau, kaip akyse susikaupė ašaros. – Ji mano pusseserė, bet iš tiesų beveik kaip vyresnė sesuo. Dvejais metais vyresnė, bet niekada manęs nesikratė. Mes viskuo dalijomės ir viską viena kitai pasakojome.

Dvi mergytės dėmėtomis nuo žolės vasarinėmis suknelėmis žaidžia gaudynių, laipioja po medžius ir įnirtingai kovoja su mūsų abiejų broliais. Paskui jau dvi vyresnės mergaitės, Roza su bepradedančia ryškėti krūtine, aš vis dar liesa, nubrozdintais keliais, dainuoja pagal džiazio plokštelių melodijas ir kikendamos prisipažįsta abi įsimylėjusios Erolą Flina. Roza, drąsesnė iš mudviejų, nuolat sugalvoja keisčiausių idėjų, aš atsidavęs jos šešėlis, kuri ji gina kaip kokia liūtė, kai per savo sumanymus pakliūvame į bėdą. Staiga išgirdau jos balsą, taip aiškiai, tarsi ji stovėtų greta manęs šiame kambaryje: „Šarle, eik, pasislėpk

mano kambaryje, aš susiūsiu tavo suknelę, kad tavo mama nepamatytų, kur praplyšę. Nereikėjo tavęs vestis laiptoti po tuos akmenis...“

– Prašyčiau neverkti, – paliepė Eva Gardiner. – Negaliu pakęsti žliumbiančių moterų.

– Aš irgi. – Neverkiau jau savaitių savaites, buvau visiškai atbukusi, bet dabar perštėjo akis. Įnirtingai sumirkčiojau. – Paskutinį kartą Rožą mačiau 1939 metų vasarą. Visi nerimavo dėl Vokietijos – na, išskyrus mus. Rozai buvo trylika, man vienuolika; mums terūpėjo po pietų slapčia išsmukti į kiną, tai atrodė kur kas svarbiau už visus Vokietijos įvykius. Kai aš grįžau į Vals-tijas, užėmė Lenkiją. Mano tėvai kvietė Rozos šeimą atvykti į Ameriką, bet jie vis dvejojo... – Rozos mama buvo įsitikinusi, kad yra per silpnos sveikatos ir neištvers kelionės. – Prancūziją okupavo, jiems nespėjus susiruošti.

Eva gurkštelėjo dar viskio, jos primerktos akys nemirksėjo. Aš dar kartą užsitraukiau cigaretę, norėdama nusiraminti.

– Aš gavau laišku, – pasakiau. – Rozos tėvas buvo svarbus žmogus, pramonininkas – turėjo ryšių, todėl visai šeimai kartais pavykdavo išsiųsti laišką. Roza atrodė gerai nusiteikusi. Vis pasakojo, kaip mes vėl susitiksim. Bet mes žinojome naujienas, visi žinojo, kas ten darosi: vėliavos su svastikomis plevėsuoja virš Paryžiaus, žmones kažkur veža sunkvežimiais ir daugiau jų niekas nebemato. Aš jai rašydavau, meldžiau pasakyti, ar jai tikrai viskas gerai, ir ji visad atsakydavo, kad taip, bet... – 1943 metų pavasarį mes apsikeitėme nuotraukomis, nes jau seniai nebuvome viena kitos mačiusios – Rozai buvo septyniolika, ji stovėjo gundančia poza ir šypsojosi tiesiai į objektyvą. Aš ir dabar turėjau pinigineje šitą nuotrauką, minkštą, nutrintais kampučiais.

– Paskutiniame laiške Roza pasakojo apie vaikina, su kuriuo slapta susitikinėja. Rašė, kad buvo daug jaudulio. – Aš atsidusau ir suvirpėjau. – Tai buvo 1943-ųjų pradžioje. Nuo to laiko nebegavau jokių žinių nei nuo Rozos, nei nuo jos šeimos.

Eva žiūrėjo į mane, o jos gyvenimo iškamtuotas veidas atrodė kaip kaukė. Nebūčiau galėjusi pasakyti, ar ji manęs gailisi, ar jaučia panieką, o gal jai visiškai vis vien.

Mano cigaretė beveik visai sudegė. Paskutinį kartą giliai užsitraukiau ir užgesinau ją arbatos servizo lėkštutėje, jau ir taip pilnutėlėje pelenų.

– Žinojau, kad tai nieko nereiškia – kad Roza nerašo. Karo laikais laiškus siųsti ir gauti sunku. Reikėjo tik palaukti, kol karas baigsis, ir tada laišakai vėl pradės eiti. Bet karas baigėsi – ir nieko.

Vėl tylą. Pasakoti visa tai pasirodė sunkiau, negu aš įsivaizdavau.

– Mes ėmėme klausinėti. Labai ilgai užtruko, bet sulaukėme šiokių tokių atsakymų. Mano prancūzas dėdė mirė 1944 metais: jį nušovė, kai jis mėgino juodojoje rinkoje gauti vaistų mano tetai. Du Rozos broliai žuvo 1943 metų pabaigoje – bomba. Mano teta tebegyva – mama norėjo, kad ji atvažiuotų pas mus gyventi, bet ji atsisakė ir užsidarė tame name prie Ruano. O Roza...

Aš nurijau seiles. Roza linksmi eina priešaky manęs tarp saulės nušviestų žalių medžių. Roza keikiasi prancūziškai, sunkiai traukdama plaukų šepetį iš savo nesuvaldomų garbanų. Roza Provanso kavinėje aną laimingiausią mano viso gyvenimo dieną...

– Roza prapuolė. Ji paliko savo šeimą 1943 metais. Net nežinau, *kodėl*. Mano tėvas mėgino aiškintis, bet Rozos pėdsakai visiškai dingsta 1944 metų pavasarį. Ničnieko.

– Daug žmonių dingo tame kare, – pasakė Eva, ir aš nustečiau išgirdusi jos šiurkštų balsą po tokios ilgos savo kalbos. – Daug ko nepavyko išsiaiškinti. Juk tu nemanai, kad ji tebėra gyva? Tas prakeiktas karas baigėsi prieš dvejus metus.

Aš sukandau dantis. Mano tėvai seniai padarė išvadą, kad Roza tikriausiai nebegyva, dingusi karo suirutėje, ir labai gali būti, jog jie teisūs, bet...